

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ
ARQUEOLÒGICA
PREVENTIVA DUTA A TERME AL CARRER
VOLTA BUFANALLA, 3 (BARCELONA)
Codi MHCB: 048/03**

Ariadna Traveset i Civit (ATICS S.L.)

Març del 2003

ÍNDEX

- 1. INTRODUCCIÓ**
- 2. MARC GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC**
- 3. ANTECEDENTS HISTÒRICS**
- 4. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS**
- 5. METODOLOGIA DE TREBALL**
- 6. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS**
- 7. CONCLUSIONS**
- 8. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 9. INVENTARI DELS MATERIALS**
- 10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - 10.1. Planimetria**
 - 10.2. Fotografies**
- 11. BIBLIOGRAFIA**

1. INTRODUCCIÓ

El present control arqueològic va tenir lloc arrel de la rasa que l'empresa **ESPELSA** (subcontractada per **FECSA**) havia de dur a terme per tal d'instal·lar una estesa de cable subterrani des de l'estació transformadora fins a l'immoble situat al carrer Volta d'en Bufanalla núm. 3, just a la part posterior de l'església de Santa Maria del Mar (**fig.1**). Dites obres van comportar l'obertura d'una rasa d'uns 20 metres de llargària, 100/110 cm. de fondària i 80 cm. d'amplària, en el tram del Passeig del Born, i d'uns 17 metres de llargària, 60 cm. de fondària i 40 cm. d'amplària, en el tram de rasa realitzada al llarg del carrer de la Volta d'en Bufanalla (**fig. 2**).

La **Secció d'Arqueologia Urbana de l' Ajuntament de Barcelona** va creure necessària la supervisió arqueològica de tots aquests treballs, degut a la proximitat amb l'església medieval de Santa Maria del Mar i al fet que en aquesta zona ja s'havien localitzat diversos enterraments tardoromans.

Per aquest motiu, dita **Secció d' Arqueologia Urbana de l' Ajuntament de Barcelona** acordà la contractació de l' empresa **ÀTICS S.L.** per dur a terme el control arqueològic de l' obra, sota la direcció tècnica d'**Ariadna Traveset i Civit**.

Dita intervenció es dugué a terme entre els dies 4 i 12 de març del 2003.

2. MARC GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

El passeig del Born i el carrer de la Volta d'en Bufanalla es troben ubicats a la fora de l'antic perímetre enmurallat de Barcelona, a la seva part sud-est. La ciutat actual es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola (que culmina a 512 m. al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, o sigui, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Desde el punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona, i per tant és aquella unitat morfològica que ens interessa.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc (173 metres) que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les fazies, de la Bota, etc. fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suara anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i d'una manera regular, en el punt de contacte entre la ciutat vella i l'eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esgló d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles,

o per a l'economia, instal.lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent. De l'esglaió cap a mar ja no hi ha sòcol de llicorella ni de granit, sinó un mantell al.luvial format per les aportacions de les rieres, dels torrents, dels delstes dels rius veïnals i el corrent litoral.

3. ANTECEDENTS HISTÒRICS

Barcino neix com una ciutat fundada pels romans, totalment *ex novo*, tal i com ho confirmen, d'una banda, les fonts escrites i d'altra, les dades arqueològiques, entre aquestes les epigràfiques. Segons Plini (*Naturalis Historia*), Barcelona és una creació *ex nihilo*, com correspon a una colònia. S' establí mitjançant una *deductio*, i a sobre un punt triat amb aquesta finalitat en el pla costaner laietà, un grup de ciutadans romans civils (famílies itàliques) o veterans desmilitaritzats després de les guerres càntabres. Hi havia també una estructura de govern i una administració pròpies, ja que tenien autonomia administrativa; això es materialitzava en unes institucions municipals que mimetitzaven el model de la capital: Roma.

El cert és que es creu que la *Colonia Barcino* fou alçada pels romans a la Laietània meridional, franja litoral que s'estén de sud-oest a nord-est, entre la desembocadura del Llobregat i el Besòs, i de nord-oest a sud-est, entre la Serra Litoral (massís de Collserola) i el mar, ocupant tot el Pla de Barcelona i la part superior del Baix Llobregat. Fou distribuïda sobre un petit turó que s'alçava pròxim a la línia de la costa i al nord-est de la muntanya de Montjuïc, separada d' aquesta per un marcat golf o entrada de mar. Així, doncs, la ciutat quedava separada de la desembocadura del Llobregat per aquesta muntanya de 173 metres que s' endinsa cap el mar i que constitueix un dels límits de l' antiga cala (una magnífica zona portuària comprovada arqueològicament) avui convertida, per les aportacions del riu, en el delta del Llobregat. La proximitat d' aquest punt degué ser una de les raons que motivà la seva fundació, com també fou el que motivà l' enriquiment dels seus habitants mitjançant la participació directa en el control i la gestió del tràfic comercial, i en el desenvolupament d' una agricultura intensa orientada, principalment a la comercialització del vi, que es va fabricar en gran quantitat.

Des d' antic el Llobregat va constituir una de les vies de comunicació naturals entre l' interior i el mar. Ja desde època ibèrica, el curs inferior del Llobregat, va aplegar una nombrosa població que, atreta per les possibilitats d' enriquiment que veia en el comerç impulsat per aquesta via natural, s' instal·la a la Serralada Litoral.

Amb la primera colonització romana d' aquesta zona, que es pot datar cap a finals del segle II i principis de l' I aC (fet que comporta la fundació de dos importants

nuclis al pla com *Baetluo* i *Iluro*), les terres del Pla van ser sistemàticament ocupades i distribuïdes entre els acabats d' arribar (famílies it`liques i veterans de Màrius), els quals van constituir les primeres *villae*, propietats mitjanes d' unes 25 ha.

Així doncs, la posició estratègica de la zona, amb una inmillorable comunicació amb l' interior, i la possibilitat d' establir unu control estructural i fiscal de les transaccionscomercials que es duïen a terme a les platges de la desembocadura del riu, pogueren influir en l' elecció d' aquest lloc per a la fundació d' una nova ciutat molt pròxima, d' altra banda, a les altres *parva oppida* que aleshores ja tenien gairebé cent anys d' existència. Van ser, doncs, raons d' ordre econòmic, juntament amb d' altres de tipus polític i militar, les que van determinar aquesta fundació.

La ciutat va assumir des del principi un paper de centre administratiu i religiós de la zona. Això queda ben patent a la meteixa estructura urbana, en la presència d' un temple de culte oficial, o en la seva manca de creixement al llarg de molt temps. Això es veu, igualment, en la proporció que hi ha entre l'espai que es dedica a les construccions i zones públiques i el que ocupaven les privades, i en la gran dimensió d' aquestes *domus* en relació al seu nombre. No pot ser considerada una ciutat des del punt de vista residencial, sinó més aviat una ciutat amb caràcter de capital disn el context de l' Ora Marítima Laietana. Aquestes característiques, tan atípiques en una ciutat, podrien justificar el fet d' haver estat fundada en una regió ja colonitzada.

La *deductio* de la *Colonia Barcino* s' ha de situar dins el conjunt de fundacions que formaren part de l' àmplia política que Roma portà a terme durant molt de temps. Aquesta colonització provincial fou aplicada sistemàticament per Cèsar en fer propietaris agraris els seus veterans, encara que Marius ho intentà abans repartint lots de terra entre els seus veterans a l' Àfrica. Definitivament, després de les campanyes i la conclusió de les guerres càntabres, acció aquesta que suposà la desmobilització de l' exèrcit que intervingué en la contesa, August fundà ciutats com *Emerita Augusta*, al final del 25 aC o *Caesaraugusta* l' any 24. També coincidint amb el seu segon viatge, fundà entre els anys 15 i 13 aC diverses ciutats a la Gàl.lia i a Hispània.

Les notícies sobre les necròpolis romanes d' època tardana o cristianes al suburbi de Barcino, són menys conegudes. N' hia havia una al carrer del Parc, al solar que avui ocupa l'edifici del govern militar de la ciutat.

La tradició barcelonina assenyalava una necròpolis paleocristiana a la zona de l'església de Santa Maria del Mar. Aquestes necròpolis serien abandonades, segurament, als segles VI-VII.

El Passeig del Born i el carrer Volta Bufanalla es situen dins la barriada de la Ribera. Dit barri ha estat des de l'antiguitat una zona caracteritzada per la seva proximitat al mar. En un primer moment, aquesta zona costanera estava formada per

aiguamolls on hi desembocaven nombroses rieres, entre les quals destaca la de Merdança o riera de Sant Joan, que seguia el curs aproximadament per l'actual Via Laietana i desembocava en una zona molt propera a l'església de Santa Maria del Mar.

Abans de parlar de l'època medieval, que és quan aquesta zona pren una important força, cal esmentar l'ocupació de gran part d'aquest sector en època romana. Es tractaria d'una àrea fora muralles que probablement estaria ocupada per vil·les i també formaria part de la necròpolis de la mateixa ciutat *Colonia Julia Augusta Faventia Paterna Barcino*.

No és fins a finals del segle X o inicis del segle XI que es comença a ocupar de manera més estable la zona fora muralles, amb l'aparició de nous nuclis de poblament, anomenats *burgs* o *vilanoves*. Un d'aquests nuclis és el conegut amb el nom de **Vilanova del Mar**, el qual estaria situat a l'entorn del camí que anava des de la porta de la muralla (a l'actual plaça de l'Àngel) fins als entorns de l'església de Santa Maria de les Arenes, la qual durant el segle XIV (1329-1383) va patir una important reforma que la transformaria en l'actual Santa Maria del Mar. Fins al segle XIV aquesta zona va creixent des del punt de vista urbanístic, econòmic i social fins a configurar-se com una unitat administrativa, anomenada el **Quarter del Mar**, i d'altra banda la més poblada de la ciutat. Es constitueix doncs, un barri pescador i mariner que acabarà assimilant les principals funcions portuàries i es convertirà en l'autèntic motor de la ciutat¹. La importància i alhora la diversitat d'oficis que es concentren en aquest barri de la ciutat, són un reflex d'aquesta activitat casi febril. Segons un fogatge de l'any 1389, el 79% de l'activitat marinera es concentra en el barri, així com també el 57% de les activitats tèxtils i de confecció de la pell i un 44% dels mercaders de la ciutat.

Més endavant, segons un fogatge de l'any 1516 es pot observar una lleugera disminució demogràfica del Quarter de Mar, tot i que encara conserva el protagonisme de la ciutat. Aquesta disminució ve donada en part per la crisi generalitzada del segle XV i també per la inutilització del primer port del segle XIV i la construcció del nou dic i les drassanes per part de Pere el Gran.

Cal destacar el gran canvi que va patir el barri a començaments del segle XVIII. Després de la Guerra de Successió, l'any 1714 i sota el regnat de Felip V, es decideix construir una fortalesa militar (La Ciutadella) a les afores de la ciutat de Barcelona, en els terrenys ocupats actualment pel parc de La Ciutadella. La seva construcció i la seva delimitació d'una zona de seguretat al seu voltant, va provocar la destrucció d'una part important del barri, concretament l'àrea situada a ponent de l'església de Santa Maria del Mar². Aquest enderroc es va realitzar entre el mes de juliol de l'any 1715 i finals de

¹ AAVV. *Història de Barcelona. Vol. 3: La ciutat consolidada (ss. XIV-XV)*. Enciclopedia Catalana. Ajuntament de Barcelona. 1992.

² Artigues P.Ll.; Fernández, A. 2002. Memòria ????????

l'any 1718 i va comportar una densificació de la resta del barri, així com també un canvi definitiu del traçat del Rec Comtal pel carrer que actualment porta el seu nom³.

La següent reforma important la trobem a mitjans del segle XIX, moment en el que es planteja el traçat de nous carrers més amples i rectes, com és el cas del carrer Princesa, obert el 1854, que va separar la Ribera dels barris de Sant Pere i de Santa Caterina. És en aquest moment que també s'enderroca la Ciutadella, deixant únicament dempeus la capella militar, i creant l' actual Parc de la Ciutadella en els terrenys que abans havia ocupat la fortaleza borbònica. En aquesta època, el mar, que sempre havia format part intrínseca del barri, s'allunya; el Pla de Palau, amb la Llotja i els porxos d' en Xifré i dels Vidal-Quadras, feia de barrera entre l' aigua i la seva antiga ribera. I l'última gran obra que podem situar en aquest barri és la construcció del mercat del Born entre els anys 1873 i 1876, que respon a un projecte de l'arquitecte Josep Fontserè i Mestres.

Així doncs, la Reforma va canviar el barri de la Ribera, com també va passar amb els de Sant Pere i el de Santa Caterina. Torres del segle XII, com la dels Aladins al carrer de Basea, o voltes medievals com la d' en Malla van passar a millor vida. Placetes com la dels Argenters, carrerons com el de la Bomba o arcs com el dels Sant Crist van patir la mateixa sort.

³ Fàbregas, M.: Huertas, J. *Memoria arqueològica: Antic Mercat del Born (Barrio de La Ribera-Distrito Ciutat Vella, Barcelona)*. Secció d'Arqueologia Urbana. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Inèdita. 2000.

4. ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

Una ciutat com Barcelona, on la dinàmica constructiva ha donat lloc a la substitució i renovació constant del seu patrimoni, guarda al subsòl, amb relació directa a cada edifici, unes restes que expliquen les etapes precedents no testimoniades en la superfície. Igualment són testimoni de les constants reformes que han patit aquestes construccions. Així doncs, la recerca arqueològica, conjuntament amb l'estudi de la documentació escrita, és fonamental per explicar el pas de la ciutat del romà tardà a l'època alt-medieval. D'aquesta manera, durant els darrers vint anys s'ha procurat fer seguiments sistemàtics de totes les obres de rehabilitació i actuació dels edificis catalogats o de les zones d'interès arqueològic, principalment les del centre històric de Barcelona.

El 1983 es dugué a terme una excavació a la Plaça Víctor Balaguer (carrer Taronjeta), molt a prop del carrer de Manresa (veure fig.1). En aquesta intervenció (Granados, Kliemann, Muñoz, Oliver, Riu, Rovira, 1983), es localitzaren dues habitacions pertanyents a una possible vil·la romana. Una d'aquestes habitacions era decorada amb un mosaic blanc i blau. Damunt de la casa es va trobar un petit conjunt de tombes tardoromanes, de teules cobertes amb un túmul de pedres. Posteriorment va ser alçat un edifici, possiblement d'època baix-medieval.

Atesa la poca extensió d'accés que es tingué per a treballar, resulta difícil reconèixer-ne les etapes estructurals intermedies. Les úniques restes medievals anteriors a la casa esmentada són fragments de ceràmica que encara queden per estudiar.

Un any més tard, el 1984, es va excavar un solar al barri de la Ribera, molt a prop de l'anterior, al carrer de l'Argenteria entre els de Basea i Manresa (excavació realitzada pel SAC, Granados, Pagès, Riu, Salgot, 1984). La seqüència en aquest punt era similar a unes primeres restes, molt escadusseres d'època romana (Alt Imperi i Baix Imperi) trobades en estrats d'argiles i sorres. En aquesta primera fase, únicament es va poder situar la llar de foc formada per un conjunt de pedres. En la fase següent, l'època alt-medieval, es localitzà un mur reduït a la filada inferior, associat a un paviment de calç, i el fons d'una petita sitja.

A l'època baix-medieval es construí una gran casa, de la qual resten alguns murs de pedres regulars, unes arcades de mig punt i unes pilastres fetes amb una tècnica molt pròpia de l'època. La planta baixa és formada per una sala amb arcades que sostenien un embigat de fusta. Del paviment resta una part de l'empedrat i una part de calç. En la paret mestra s'obria un pou en vertical, de secció rectangular, que era protegit per un mur mitjançant un arc de mig punt i reforçat per un altre. D'aquest període és significativa la ceràmica decorada en verd i manganès, tot i que no apareix en estat pur.

La casa va sofrir moltes reformes: cegament del arcs i el pou, obertura d' un nou pou circular amb brocal fet amb quatre peces de pedra. De les successives transformacions cal fer esment de l' obertura de grans dependències en soterranis del segle XIX i el possible creixement en vertical, que van degradar progressivament l' edifici fins que es va enderrocar en època recent.

Malgrat la poca extensió compresa, doncs, es pot resumir que en un moment de l' època alt-medieval es començà a produir un procés d' expansió o de creixement extern de la ciutat. Però fins el segle XIV no s' edificà la casa que formarà el veritable procés d' urbanització de la zona de tot el barri de la Ribera. Aquest edifici és el que va fixar els límits de la parcel.la fins que, en època recent, fou substituït per un altre.

No lluny d' aquí, a la cruïlla del carrer de Miralles núm.1 i el de Biguetans, s'alçà, abans que es remodelés totalment, l'inmoble anomenat de la Carassa. Era un edifici originàriament gòtic que conservava a la façana les finestres coronelles, les arcades a la part baixa i una mènsula amb cap femení en relleu del segle XV. Aquest element donà nom a l' edifici. Per la sobrecàrrega acumulada pel temps (tots els edificis medievals es refan considerablement en èpoques posteriors, sobretot als segles XVI i XIX), i pel seu mal estat, es va arruïnar el 1983.

La intervenció arqueològica consistí en realitzar tres cales sobre el solar per conèixer la seqüència estratigràfica del subsòl. El resultat obtingut fou molt similar als anteriors. En primer lloc les argiles amb fragments de ceràmica romana que cobrien tot el període de l' Alt i Baix Imperi. El terreny devia formar part del camp d' una vil.la romana pròxima, de la qual han aparegut algunes estructures al carrer veí de Montcada sota el palau Nadal. Res no indica que la necròpolis d' època del romà tardà, documentada en altres solars pròxims, s' hagi estés fins aquí. La primera construcció correspon a un període situat entre els segles XII i XIII (sobretot aquest darrer), com ho mostren les ceràmiques d' importació andaluses.

La casa, d'estructura similar a les anteriors, és la primera edificació documentada al solar i la que estableix els seus límits al parcel.lari. Al llarg del temps, sense variacions apreciables en els límits perimetrals de la casa i la parcel.la, hi ha hagut diverses transformacions motivades per les adaptacions a altres usos, com a obrador i finalment com a casa de veïns al segle XIX (excavació realitzada pel SAC, Riu i Granados, 1983 i 1984).

Més recentment, el gener del 2001, degut a l'adeqüació de serveis actuals (clavegueram) i del paviment i a més, la formació de les noves conduccions, necessàries per a la recollida pneumàtica d'escombraries es realitzà un seguiment arqueològic a la zona del Passeig del Born, i els entorns de l'església de Santa Maria del Mar (Plaça de Montcada, C/ Sombrerers i Plaça del Fossar de les Moreres).

Al llarg d'aquest seguiment es localitzaren algunes estructures, com per exemple una paret feta amb carreus ben desbastats a la cara externa i lligats amb morter de calç, just sota les escales d'accés de l'església de Santa Maria del Mar. També, al Passeig del Born s'exhumaren dos enterraments en àmfora, conservats molt precàriament, i una possible preparació de paviment (*rudus*). A més a més, es recuperaren fragments de ceràmica romana totalment descontextualitzats.

Durant la primavera del 2001 es realitzà un altre control arqueològic de les obres d'instal·lació de cable elèctric a la zona del Fossar de les Moreres. Dita intervenció donà també resultats positius ja que es van localitzar un important nombre d'enterraments, possiblement tardo-romans. Aquestes troballes coincidirien amb les comentades anteriorment i ens durien a afirmar que aquesta zona del barri de la Ribera (compresa entre Via Laietana fins el Born), seria una zona de necròpolis en època tardo-romana. De totes maneres cal insistir en el fet que encara s'estan estudiant les troballes, i per tant no es pot extreure encara una conclusió fiable.

Cal destacar la intervenció duta a terme a l'interior del mercat del Born, entre el novembre de 2001 i l'abril 2002.

5. METODOLOGIA DE TREBALL

El sistema de treball utilitzat en l'obertura i control de la rasa del Passeig del Born i Volta d' en Bufanalla va ser l'habitual en aquest tipus d'intervencions i va consistir en l'excavació manual de la rasa amb l'ajuda d'un martell d'aire comprimit per treure les llambordes, el pic i la pala, sempre sota control arqueològic. Dites eines van ser facilitades per l'empresa ESPELSA.

La metodologia arqueològica emprada a l'hora de fer el registre s'inspira en el mètode de registre proposat per E. Harris (Harris, 1975, 1977, 1979), que distingeix cada nivell i estructura apareguts, definint-los com a unitat estratigràfica (UE). S'ha identificat doncs cada nivell, donant-los un número diferenciados a cadascun d'ells, que immediatament s'ha enregistrat en una fitxa. A més, s'ha efectuat una documentació fotogràfica i planimètrica exhaustiva del desenvolupament de les obres i de l'enterrament localitzat.

El material arqueològic recollit durant aquests treballs, ha estat rentat mecànicament, i posteriorment cada peça es va siglar, per tal de deixar constància del seu lloc de procedència (en aquest cas **048/03**). Posteriorment es va fer l'inventari de tot el material per unitats estratigràfiques. Aquelles peces considerades preferents, és a dir, aquelles que tenien una decoració o una forma important, van ser dibuixades i van rebre un número propi. Tot el material es va dipositar a la **Secció d'Arqueologia Urbana de l'Ajuntament de Barcelona**, en el magatzem que dita Secció disposa a la zona Franca.

6. DESENVOLUPAMENT DELS TREBALLS

La rasa es desenvolupava en un tram que anava des de l'estació transformadora fins a l'immoble situat al carrer Volta d'en Bufanalla núm. 3, just a la part posterior de l'església de Santa Maria del Mar. Dites obres van comportar l'obertura d'una rasa d'uns 20 metres de llargària, 100/110 cm. de fondària i 80 cm. d'amplària, en el tram del Passeig del Born, i d'uns 17 metres de llargària, 60 cm. de fondària i 40 cm. d'amplària, en el tram de rasa realitzada al llarg del carrer de la Volta d'en Bufanalla. El seguiment de les obres es va dur a terme amb la finalitat de detectar-hi alguna possible estructura arqueològica i individualitzar i documentar els diferents nivells estratigràfics que s'observaven a la rasa.

Per sota les lloses (u.e. 1001) que funcionen com a paviment actual del passeig del Born i del carrer Volta de Bufanalla, apareixia una capa de ciment (UE 1002), d'uns 20 cm. de potència que serviria per donar una major consistència a l'enllosat. Inmediatament a sota d'aquesta capa de ciment, apareixia un gran retall d'època contemporània (u.e. 1003) reblert per un sediment heterogeni, format per sorres naturals, sauló, restes òssies, restes de material ceràmic modern, i altres elements contemporanis (plàstics, metalls, etc.). Aquest estrat retallava les sorres d'època romana (u.e. 1005) de les quals només en restava un paquet molt petit ja que tota aquesta zona es troba molt retallada per rases fetes per dipositar-hi serveis moderns. Dins d'aquestes sorres romanes es localitzà l'enterrament u.e. 1008, que es trobava retallat en les sorres romanes i es situava aproximadament a l'alçada de l'entrada posterior de l'església de Santa Maria del Mar, al Passeig del Born. Tant la fossa com el sediment que la reomplia eren molt difícils de diferenciar ja que el retall era reblert amb les mateixes sorres vermelloses. L'inhumat es trobava força ben conservat, malgrat que el crani va ser foradat per el pic de l'obrer que estava realitzant la rasa. La resta de l'esquelet es trobava en connexió i només conservava la part superior de l'individu ja que la part inferior (a partir de la pelvis) es trobava secció nada per el retall u.e. 1003.

7. CONCLUSIONS

Després d'haver seguit arqueològicament el desenvolupament de les obres, es pot afirmar que tota aquesta zona havia estat oberta anteriorment per col·locar-hi altres serveis (llum, aigua, gas, etc.) i també es veia afectada per la recollida pneumàtica instal·lada uns anys abans. És per això que en bona part de la rasa l'estratigrafia ha estat caracteritzada per aquest estrat heterogeni, format per sorres naturals, sauló, restes òssies, restes de material ceràmic modern, i altres elements contemporanis (plàstics, metalls, etc.). Així doncs, creiem que l'única zona que no havia estat retallada anteriorment és on ha aparegut la inhumació, que altrament es troba seccionada per la seva part inferior per aquestes rases anteriors.

D'aquesta manera ens és molt difícil concloure si en aquesta zona podia haver-hi una necropolis baix-imperial a partir de les dades que hem obtingut, però si fem cas d'altres excavacions realitzades a la mateixa zona, sembla clar que aquest enterrament que hem exhumat no seria un cas aïllat, i que hi ha prou dades per afirmar que ens trobem en una àrea que en època romana es trobava fora muralla i que es va concebre com a necròpolis. L'estratigrafia que acompanya el mort és diferent a la que hem pogut observar a la resta de la rasa, i es caracteritza per l'aparició d'unes sorres vermelloses molt netes, on s'hi ha pogut recuperar diversos fragments ceràmics i metalls d'època romana. El mort estava dipositat dins d'aquestes sorres i degut a la naturalesa d'aquestes, ha estat gairebé impossible detectar la fossa ni el seu reompliment.

BIBLIOGRAFIA

AAVV. *Els barris de Barcelona. Vol. I. Ciutat Vella. L'Eixample*. Fundació Enciclopedia Catalana. Barcelona. 1999.

AAVV. *Història de Barcelona*. Enciclopedia Catalana. Barcelona. 1995.

AAVV. *L'art Gòtic a Catalunya. Arquitectura I. Catedrals, monestirs i altres edificis religiosos I*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 2002.

AAVV. *Catalunya Romànica, vol. XX, El Barcelonès, el Baix Llobregat i el Maresme*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1992.

AAVV. *Gran Geografia Comarcal de Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Fundació Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1982.

AAVV. *El Pla de Barcelona i la seva Història*. Actes del Ier Congrés d'història el Pla de Barcelona. Ed. La Magrana. Institut Municipal d'Història de l'Ajuntament de Barcelona. Barcelona, 1984.

Barrassetas, E.; Huertas, J. *Memòria d'excavació de l'antic mercat del Born*. Secció d'Arqueologia Urbana. Ajuntament de Barcelona. Inèdita. 1994.

Carreras i Candi, F. *Geografia General de Catalunya. La Ciutat de Barcelona*. Establiment Editorial. Barcelona.

Duran i Sanpere, A. *Barcelona i la seva història*. Enciclopedia Catalana Aedos. Barcelona. 1972-1975.

Duran i Sanpere, A. *Història de Barcelona. De la prehistòria al segle XVI*. Enciclopedia Catalana Aedos. Barcelona. 1975.

Fàbregas, M.: Huertas, J. *Memoria arqueològica: Antic Mercat del Born (Barrio de La Ribera-Distrito Ciutat Vella, Barcelona)*. Secció d'Arqueologia Urbana. Institut de Cultura. Ajuntament de Barcelona. Inèdita. 2000.

Ros Torner . *La ribera de Barcelona*. Barcelona. 1973.

Vila, P., Cassassas, Ll. *Barcelona i la seva rodalia al llarg dels temps*. Enciclopèdia Catalana Aesos. Ed. Aedos. Barcelona, 1974.

8. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 1001
Sector:	Fase:	Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :	ESTRAT		
DESCRIPCIÓ :	Llambordes del carrer. Corresponen al nivell actual de circulació d' aquest carrer.		
MATERIAL DIRECTOR :			
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a
	Rebleix a		Es reblert per
	Cobreix a	1002	Es cobert per
	Talla a		Tallat per
	Es recolza a		Se li recolza
	S'entrega a		Se li entrega

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE:1002	
Sector:	Fase:	Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ :	Preparació de paviment format per ciment. Té uns 20 cm. de potència.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	1003, 1004, 1005, 1006, 1007	Es cobert per	1001
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 1003	
Sector:	Fase:	Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	UNITAT ESTRATIGRAFICA NEGATIVA			
DESCRIPCIÓ :	Retall d' època moderna.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	1004
	Cobreix a		Es cobert per	1002
	Talla a	1005	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 1004		
Sector:		Fase:		
		Cronologia: Segle XX		
DEFINICIÓ :	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ :	Rebliment del retall u.e. 1003, format per sorres de color negrós barrejat amb brossa.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	1003	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	1002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE:1005		
Sector:		Fase:		
		Cronologia: Època romana		
DEFINICIÓ :	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ :	Estrat format per sorres de color vermellós molt soltes gairebé estèrils de cap tipus de material ceràmic.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a	1006, 1007	Es cobert per	1002
	Talla a		Tallat per	1003
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica		UE : 1006		
Sector:		Fase:		
		Cronologia: Època romana		
DEFINICIÓ :	UNITAT ESTRATIGRÀFICA NEGATIVA			
DESCRIPCIÓ :	Fossa de l' inhumat u.e. 1008, molt difícil de detectar.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	1007, 1008
	Cobreix a		Es cobert per	1002
	Talla a	1005	Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE : 1007	
Sector:		Fase:		Cronologia: Època romana
DEFINICIÓ :	ESTRAT			
DESCRIPCIÓ :	Rebliment de la fossa u.e. 1006, molt difícil de detectar ja que és format per sorres de color vermellós, molt soltes.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	1006	Es reblert per	
	Cobreix a	1008	Es cobert per	1002
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

Fitxa d'Unitat Estratigràfica			UE:1008	
Sector:		Fase:		Cronologia: Època romana
DEFINICIÓ :	UNITAT FUNERÀRIA			
DESCRIPCIÓ :	Inhumat molt malmès. Només conserva la part superior del cos.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQUÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a	1006	Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	1007
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

FITXA D' ENTERRAMENT

Enterrament	UES 1006 1007 1008
Descripció estructura	Fossa simple molt difícil de localitzar.
Seqüència física	La fossa u.e. 1006 és reblerta per l' estrat u.e. 1007 i l' inhumat 1007.
Orientació	Est-oest
Inhumació	Individu de sexe i edat indeterminada, en connexió i disposat possiblement en decúbit supí, lleugerament tombat cap a la dreta. Només conserva la part superior de l'esquelet que es troba en bon estat de conservació.
Materials	-
Observacions	-

Dibuix

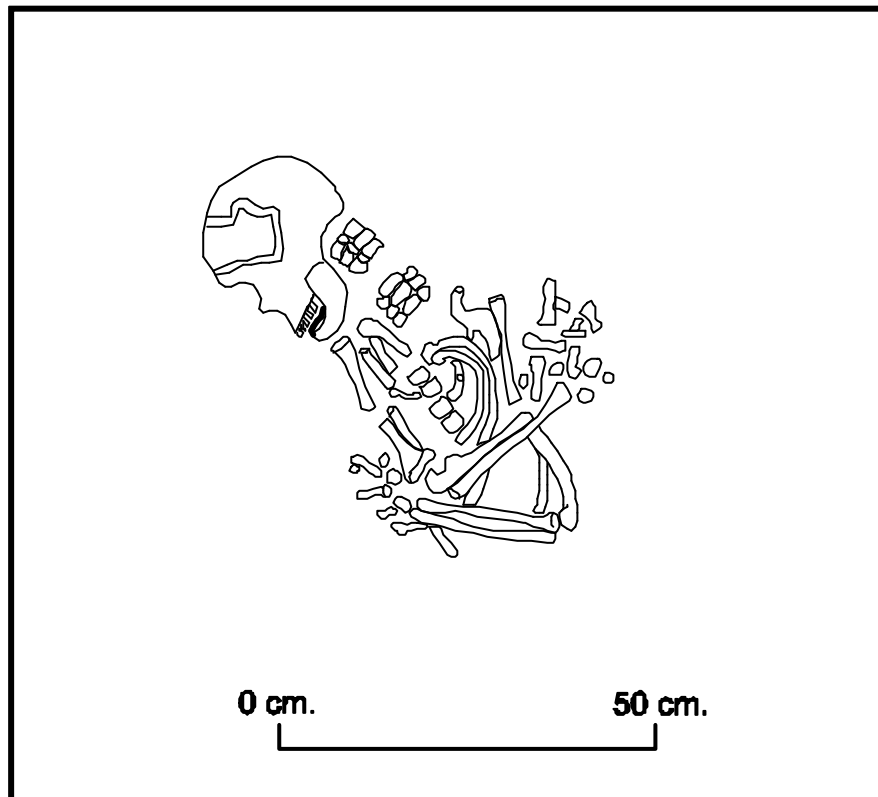
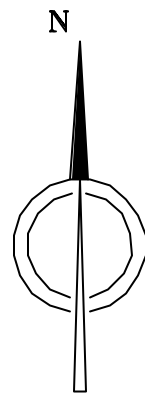

Fig. 3 : Planta de l' enterrament u.e. 1008.

9. INVENTARI DELS MATERIALS

10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA
10. 1. PLANIMETRIA

ESGLÉSIA DE SANTA
MARIA DEL MAR

PASSEIG DEL BORN

CARRER DE LA VOLTA D'EN BUFANALLA

U.E. 1003

3.97

4.11

4.35

4.11

4.13

4.20

4.39

4.03

4.01

2.82

2.64

3.02

3.93

3.08

3.96

3.12

4.03

4.05

3.88

4.11

4.40

PROYECTE:
VOLTA BUFANALLA, 3

ARQUITECTES:
ARIADNA TRAVESET CIVIT

ESCALA:
A1 1/80
A3 1/100
0 1 2 3 m
GRAFICA

NOM DEL PLÀNOL:
PLANTA GENERAL

DATA:
gener de 2014
CODI:
04003
PLÀNOL NÚM:
1

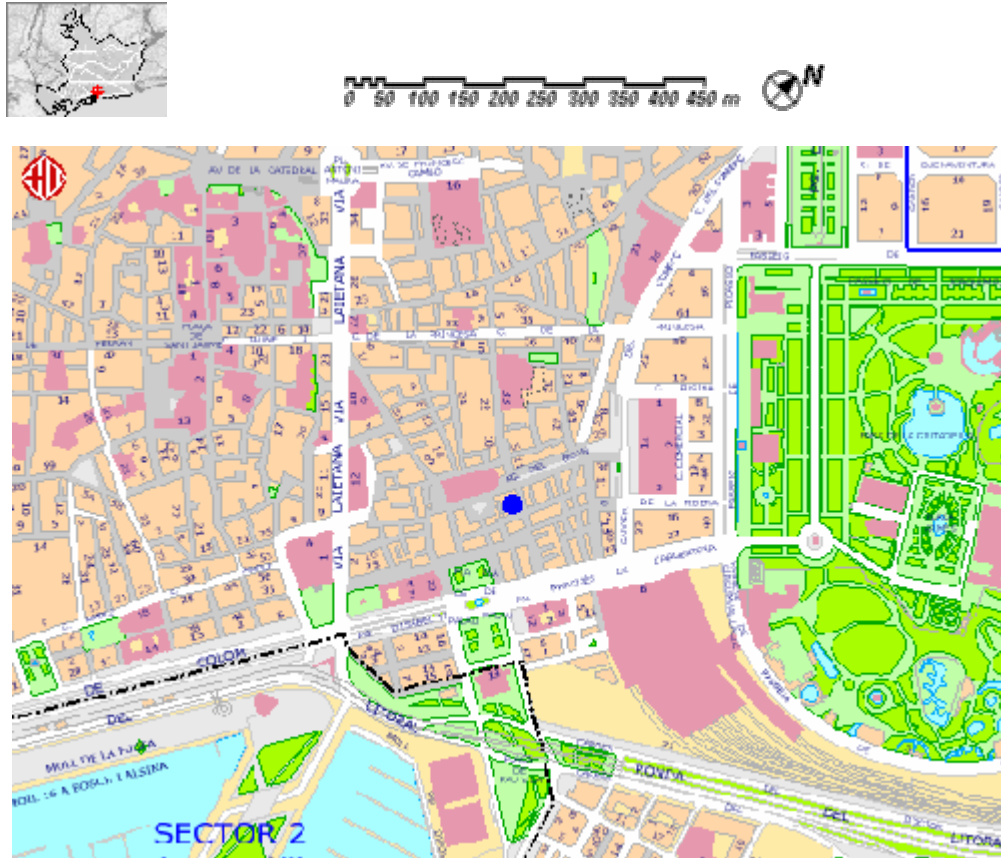

Fig. 1: Situació de la intervenció.

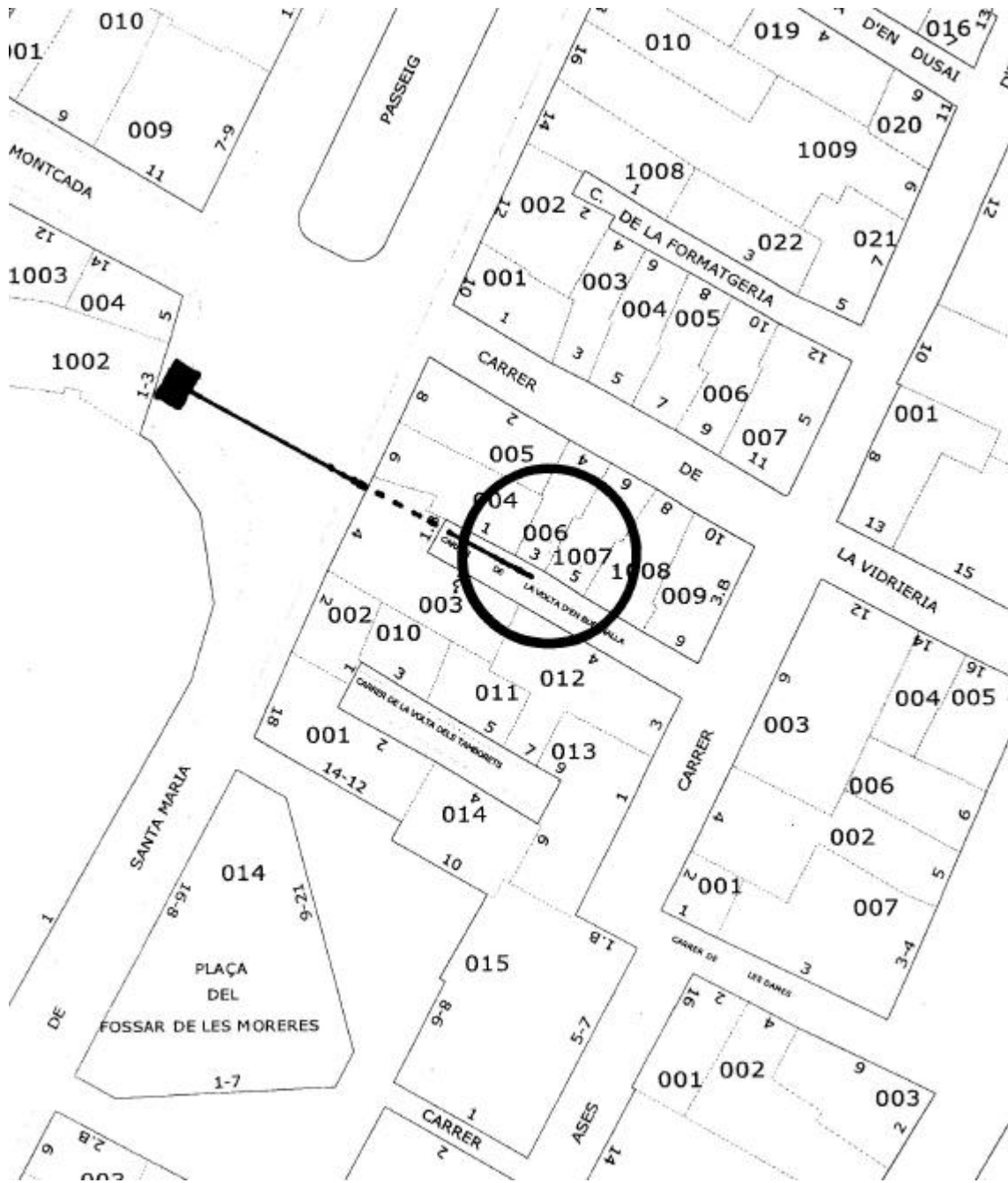

Fig. 2: Plànol de la intervenció.

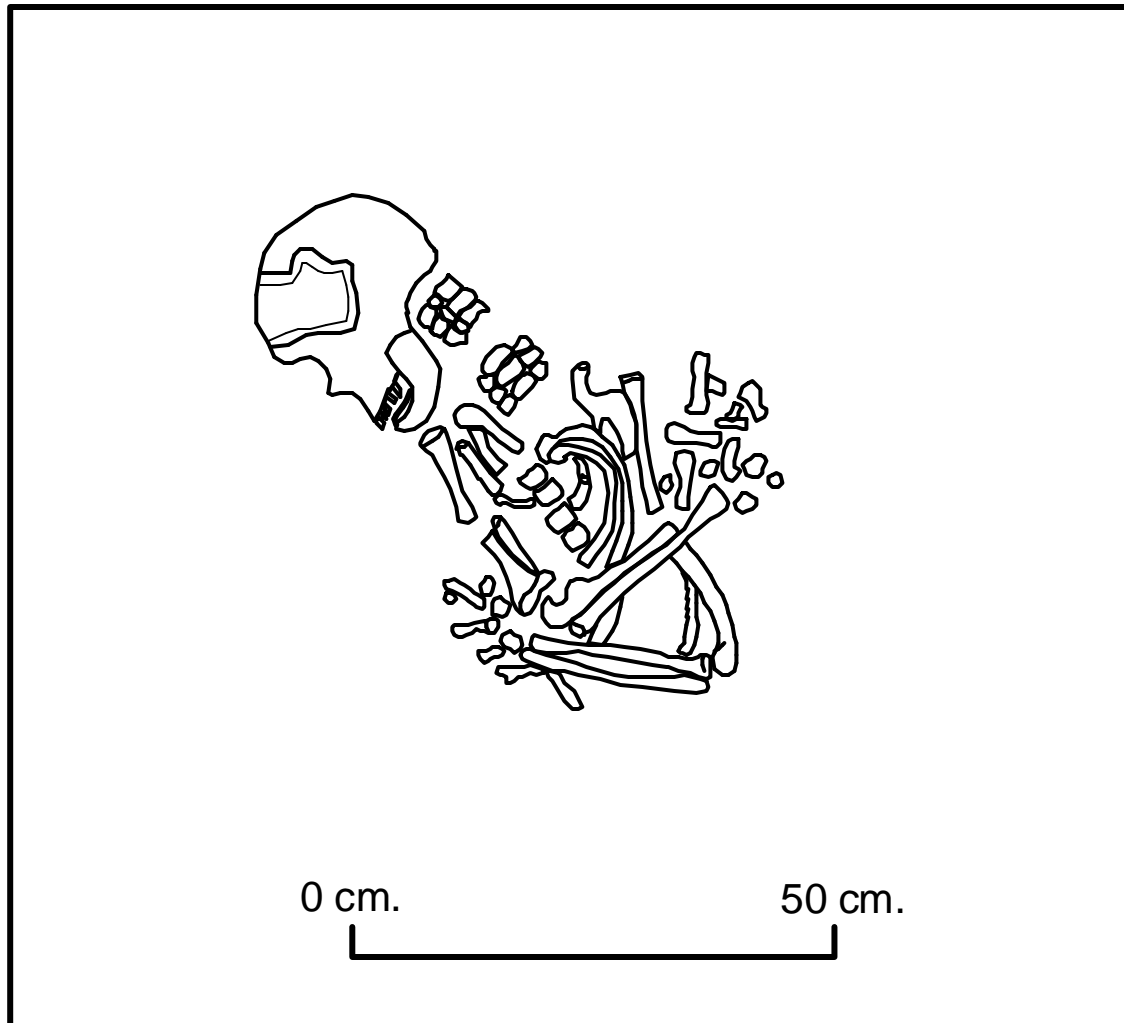

Fig. 3 : Planta de l' enterrament u.e. 1008.

10. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA
10. 2. FOTOGRAFIES

Foto. 1: Detall dels treballs d' obertura de la rasa 1000.

Foto 2: Detall de la rasa 1000 un cop tret el paviment.

Foto. 3: Detall de l' inhumat u.e. 1008 tal i com es va localitzar.

Foto.4 : Detall de l' inhumat u.e. 1008 un cop començat a excavar.

Foto. 5: Detall de la columna vertebral i les costelles.

Foto. 6: Inhumat u.e. 1008 ja gairebé excavat en la seva totalitat.

Foto. 7: Detall del crani.

Foto. 8: Detall de les extremitats superiors i de les primeres costelles.

Foto. 9: Individu u.e. 1008 excavat en la seva totalitat.

Foto. 10: Individu u.e. 1008 excavat en la seva totalitat.

Foto. 11: Vista general de l' enterrament.